TATRANSKÝ DURIČ – história

Oblasť Vysokých a Nízkych Tatier na Slovensku bola oddávna bohatá na dravú zver, diviaky a raticovú zver. Poľovanie na tieto druhy zveri vzhľadom na ťažké a členité terény vyžadovalo využívanie duričov na nájdenie zveri a jej vydurenie z neprístupných terénov na lovcov. Neboli to však duriče svorkového typu, ale duriče, ktoré boli odvážne a dokázali hľadať a duriť zver individuálne a mali výborné orientačné schopnosti. Neboli chované na hradoch a zámkoch, ale profesionálnymi psovodmi a chovateľmi, ktorí boli pri poľovačkách personálom. Populácia sa vyvíjala oddelene od ostatných regiónov Rakúsko Uhorska a v 17. storočí bol prijatý dekrét zakazujúci kríženie duričov z oblasti Horného Uhorska s inými plemenami duričov. Tak sa v oblasti Vysokých a Nízkych Tatier zachovala populácia pôvodných duričov neovplyvnená modernými plemenami duričov.

Z dokumentácie o vzniku Slovenského kopova vieme, že v začiatkoch cieľavedomého šľachtenia Slovenského kopova v 30. rokoch minulého storočia bola však populácia duričov na Slovensku exteriérovo značne roztrieštená. Vyskytovali sa duriče rozdielneho rámca ako i farby. Taktiež názory na to, aký má byť typ Slovenského kopova boli značne roztrieštené. Dôkazom toho je aj Slovenská plemenná kniha psov /LOS/. V Slovenskej plemennej knihe psov LOS okrem zápisov Slovenského kopova nájdeme aj zápis pod č. 523 z r. 1945 kde je zapísaný červený pes, ktorého matka je zapísaná ako malý kopov. Je teda pravdepodobné, že existovali snahy vyšľachtiť slovenského kopova v rôznych varietach. V prvej etape šľachtenia sa do šľachtenej populácie vyberali aj pracovne vynikajúce jedince, ktoré nespĺňali vytýčené exteriérové kritéria. K zjednoteniu snáh chovateľov prišlo pravdepodobne až po druhej svetovej vojne po zvode v r. 1946. Stavy duričov boli vtedy ovplyvnené druhou svetovou vojnou a tak sa snahy chovateľov sústredili na vyšľachtenie jedného typu duriča a to Slovenského kopova. Napriek uznaniu slovenského kopova v r. 1963 a jeho presadeniu na Slovensku, ako hlavného plemena využívaného v poľovníckej praxi, stále existovali jedince, ktoré pripomínali staré typy duričov čo do sfarbenia i telesného rámca. Medzi chovateľmi duričov sa stále objavovali snahy o podchytenie týchto jedincov a šľachtenie duriča menšieho telesného rámca.

Zmenšovanie revírov a nové požiadavky poľovníkov na duriča vhodného do menších revírov výrazne oživili snahy o vzkriesenie tzv. malého kopova, t.j. duriča s povahovými vlastnosťami podobnými ako má Slovenský kopov, menšieho rámca, zo zníženými nárokmi na náklady súvisiace s výživou, umiestnením a prepravou, s vlohami pre využitie v poľovníctve, ale vhodného aj ako psa spoločenského a k športovým aktivitám. Z tohto dôvodu bola počiatočná snaha orientovaná na regeneráciu menšej variety Slovenského kopova, ktorá na Slovensku existovala ešte v prvej polovici 20. storočia. Regenerované plemeno nieslo tiež pôvodný názov „malý slovenský kopov“. Neskôr sa chovatelia uzniesli na pracovnom názve Tatranský durič z dôvodu jeho odlíšenia od slovenského kopova a vyvarovaniu sa vzájomného párenia chovných jedincov obidvoch plemien v budúcnosti.

Základ regenerácie plemena tvorili jedince bez pôvodu, ktoré sa stále vyskytovali v populácii psov na Slovensku a zodpovedali typu malého slovenského kopova a jedince z populácie slovenského kopova, ktoré nespĺňali štandard z hľadiska telesného rámca resp. sfarbenia. Tieto jedince tvorili základ regenerácie plemena, ktoré bolo rozširované krížením s plemenami, u ktorých sa predpokladalo vnesenie do populácie vlastností, ktoré chceli autori zámeru vylepšiť a upevniť v regenerovanom plemene. Z uvažovaných plemien boli nakoniec na rozšírenie krvnej základne plemena použité plemená jazvečík štandardný hladkosrstý /čierny / a bavorský farbiar.

Po viacerých rokoch sa podarilo chovateľom vytvoriť a podchytiť dostatok jedincov a vytvoriť väčšiu chovateľskú základňu, ktorá bola pomerne vyrovnaná. Požiadali preto Slovenskú kynologickú jednotu

o schválenie regenerácie malého slovenského kopova ale už s pracovným názvom Tatranský durič. Kynologická a poľovnícka organizácia na Slovensku v roku 2010 vyslovila tejto myšlienke podporu a umožnila zapisovať jedince do registra SPKP medzi neuznané plemená s uvedeným pracovným názvom Tatranský durič.

Podľa predloženého chovateľského zámeru cieľom projektu bolo podchytiť jedince bez známeho pôvodu, ktoré sa vyskytovali v oblasti východného Slovenska a zodpovedali požiadavkám na exteriér a výkon regenerovaného plemena a regenerovať tak plemeno menšieho duriča chované na území Slovenska v minulých storočiach. Ide o plemeno nenáročné na priestor a výživu pomerne ľahko prenášateľné s ohľadom na veľkosť, odolné, konštitučne pevné, bez zdravotných problémov (najmä dedičné ochorenia) vhodné aj k športovým aktivitám. Plemeno vhodné na prácu duriča i na dohľadávanie zveri a ktoré je zároveň aj príjemným spoločníkom.

Záujem o nové plemeno v poľovníckej a kynologickej verejnosti bol pomerne značný a do šľachtenia a regenerácie plemena sa zapojilo veľa chovateľov. Výbor klubu nadviazal tiež spoluprácu s Poľnohospodárskou univerzitou v Nitre, kde Katedra genetiky a plemenárskej biológie prevzala odborný dohľad nad priebehom regenerácie a šľachtenia plemena. V roku 2015 v Klubovom spravodajcovi Klubu chovateľov tatranských duričov Doc. Ing. Radovan Kasarda PhD z Katedry genetiky a plemenárskej biológie Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre charakterizuje stav v populácii tatranského duriča nasledovne:

K februáru 2015 bolo v rodokmeňovej databáze plemennej knihy tatranského duriča zapísaných 243 jedincov. Keďže sa jedná o počiatočnú fázu šľachtenia, jedince boli rozmnožované bez použitia príbuzenskej plemenitby. Tento počet je výsledkom párenia 23 psov a 22 súk /niektoré opakovane/ a celkovo zapísaných 207 jedincov /117 psov, 90 súk/. 48 jedincov v plemennej knihe je v pozícii základného predka /bez známeho pôvodu/. V priemere majú jedince tatranského duriča evidované v plemennej knihe známych predkov v 1,5 generáciách – 48 jedincov je bez známeho pôvodu, 175 jedincov má známu jednu generáciu predkov a 18 jedincov 2 generácie predkov.

Ako bolo už uvedené, v tejto fáze sa populácia ešte rozmnožuje krížením, čiže v rodokmeňoch sa neakumuluje priama príbuznosť. Aktuálna hodnota príbuznosti je nízka a predstavuje 3,05%.

Uznanie plemena na národnej úrovni

Dostatočný počet chovných jedincov a prvé generácie novošľachtencov zapisovaných v plemennej knihe vyvolávali snahu prezentovať regenerované plemeno aj na skúškach a výstavách. Táto snaha vyplývala aj z praktickej potreby selekcie jedincov vyberaných do chovu na základe oficiálnych výsledkov z výstav a skúšok.

Od počiatkov oficiálnej regenerácie a šľachtenia plemena Kynologická rada SPZ a orgány poľovníckej samosprávy sa snažili vytvárať pre chovateľov a team vytvorený okolo Ing. Jaroslava Jevčáka čo najlepšie podmienky pre ich chovateľské úsilie. Jedným z prvých krokov bolo umožnenie účasti jedincov Tatranského duriča zapísaných v plemennej knihe na skúškach poľovnej upotrebiteľnosti a ich využívanie v poľovníckej praxi.

V roku 2016 sa populácia tatranského duriča rozrástla a do plemennej knihy sa už zapisovali tatranské duriče tretej i štvrtej filiálnej generácie.

Pre poznanie stavu populácie, stanovenie krátkodobých selekčných a chovateľských cieľov bolo potrebné dôsledne zmapovať existujúcu populáciu tatranského duriča a na základe biometrických meraní spresniť chovateľský zámer a štandard plemena. Z tohto dôvodu Kynologická rada SPZ v spolupráci s výborom Klubu chovateľov tatranského duriča rozhodla o uskutočnení zvodov tatranských duričov s dôsledným biometrickým zmeraním zúčastnených jedincov a posúdením základných exteriérových znakov charakterizujúcich nové plemeno.

Zvodov sa zúčastnilo 57 jedincov.

Zistené výsledky poukazovali na priblíženie priemerných hodnôt chovateľskému cieľu. Na druhej strane však poukazovali tiež na značnú variabilitu v populácii.

Rozbor biometrických meraní zároveň poslúžil na stanovenie cieľov, v ktorých sa nové plemeno bude líšiť už od existujúcich plemien duričov, ktoré sa v našom geografickom priestore vyskytujú a to sú hlavne Slovenský kopov a Alpský jazvečíkovitý durič.

ukazovateľ	SK	AJD	ŠJ	TD
Pomer VvK :. DT	1:1,2-1,3	1:1,5	1:1,8	1:1,25-1,35
Odstup hrudníka od zeme	1/3 VvK	½ VvK	1/3 V vK	½ VvK

Na základe vyhodnotenia biometrických meraní, sa rozhodli šľachtitelia plemena v niektorých ukazovateľoch upresniť i mierne zmeniť štandard tak, aby novovznikajúce plemeno bolo nielen pracovne úspešné ale aj jeho exteriér bol príťažlivý.

Ideálne miery a pomery mier tatranského duriča:

Výška v kohútiku: **pes** **36 – 42 cm**

suka **32 – 38 cm**

Pomer VvK: DT (dĺžka trupu) **pes** **1 : 1,25**

suka **1 : 1,35**

Hĺbka hrudníka cm: **cca ½ z výšky v kohútiku (VvK)**

Odstup od zeme: **16 – 21 cm**

Zistenie aktuálneho stavu v populácii tatranského duriča a posúdenie dosiahnutých výsledkov v šľachtení plemena po stránke exteriéru, ale aj dôkladný rozbor situácie v plemene, t. j. stavu príbuznosti populácie a jej vnútornej štruktúry viedli šľachtiteľov plemena k rozhodnutiu požiadať Slovenskú kynologickú jednotu o uskutočnenie uznávacieho konania nového plemena na národnej úrovni.

Materiály k uznávaniu plemena boli spracované pod gesciou Kynologickej rady SPZ a postúpené na Slovenskú kynologickú jednotu. Slovenská kynologická jednota po preštudovaní zaslaných podkladov a posúdení žiadosti na zasadnutí prezídia SKJ rozhodla o uskutočnení uznávacieho konania plemena Tatranský durič dňa 09.06.2016.

Prezídium SKJ zároveň menovalo komisiu, ktorá uskutočnila uznávacie konanie v zložení: MVDr. Gabriela Ridarčíková, Ing. Jaroslav Matyáš a Ing. Jozef Jursa CSc.

Uznávacie konanie sa uskutočnilo dňa 09.06.2016 v doobedňajších hodinách. Na uzatvorenom rokovaní komisie pre uznávacie konanie a tvorcov plemena boli podrobne rozobrané predložené materiály o stave plemena. Potom sa uskutočnilo verejné posúdenie predstavenej vzorky plemena pred širokou verejnosťou.

Komisia konštatovala dôkladné spracovanie predkladaných materiálov a stave v šľachtení plemena. Zároveň po posúdení predvedenej vzorky jedincov plemena konštatovala síce ešte určitú typovú nevyrovnanosť predvedených jedincov. Predvedená vzorka jedincov však zodpovedala vytýčeným cieľom v navrhovanom štandarde a vykazovala určitú ustálenosť v hlavných plemenných znakoch. Na základe toho odporučila SKJ uznať plemeno na národnej úrovni.

Valné zhromaždenie SKJ uznalo Tatranského duriča ako slovenské národné plemeno na zasadnutí dňa 14.06.2016.

Predbežné medzinárodné uznanie Tatranského duriča

Po národnom uznaní Tatranského duriča sa práca na jeho šľachtení zintenzívnila. Zvýšili sa počty zápisov do plemennej knihy a každoročne sa pohybovali medzi 200 až 300 zápismi. Reprodukcia sa riadila tak, aby sa udržala v populácii požadovaná variabilita a zabránila sa spríbuzneniu populácie.

Plemeno sa rozšírilo aj do okolitých štátov Poľska, Maďarska i Českej republiky. Jeho väčšiemu rozšíreniu však bránila skutočnosť, že stále patrilo medzi FCI neuznané plemená. Preto všetka snaha chovateľov smerovala k zavŕšeniu procesu regenerácie plemena tak, aby mohla byť predložená FCI požiadavka na predbežné medzinárodné uznanie plemena.

Klub chovateľov tatranského duriča každoročne organizoval výstavy a chovateľské zvody a viaceré skúšky a súťaže. Jedince Tatranského duriča sa zúčastňovali vrcholových súťaží duričov.

Dňa 14.06.2023 zaslal Klub chovateľov tatranských duričov oficiálnu žiadosť na SKJ ohľadom medzinárodného uznania plemena Tatranský durič FCI.

Klub v roku 2023 nadviazal tiež spoluprácu s Veterinárnou univerzitou v Košiciach, ktorá vykonala podrobnú analýzu zdravotnej situácie v populácii. Vykonali analýzu dysplázie lakťových kĺbov, bedrových kĺbov, prechodný stavec, skríning kolenných kĺbov, vyšetrenie hrudnej dutiny – RTG a CT vyšetrenie, vyšetrenie kardiovaskulárneho systému – EKG a echokardiografiu. U každého monitorovaného jedinca vykonali hematologické a biochemické vyšetrenie krvi. Skríning preukázal, že zdravotný stav populácie je vyhovujúci a nezistili sa žiadne anomálie, ktoré by mali negatívny vplyv na následný vývoj zvierat tohto plemena.

V apríli 2024 zorganizovala SKJ v spolupráci s Klubom chovateľov tatranských duričov znovu zvod Tatranských duričov s cieľom predstaviť plemeno verejnosti, zmerať predvedených jedincov a zistiť aký je stav populácie Tatranského duriča pokiaľ sa týka napĺňania stanovených cieľov.

Zvod bol zorganizovaný v Humennom dňa 26.04.2024. Video natočené na zvode bolo uvedené v televízii s cieľom oboznámiť verejnosť s novým plemenom. Bolo tiež súčasťou materiálov k uznávaniu plemena zaslaných na FCI a získané miery slúžili k upresneniu štandardu plemena.

Po skompletizovaní všetkých podkladov potrebných k žiadosti o predbežné uznanie zaslala Slovenská kynologická jednota Žiadosť o predbežné medzinárodné uznanie Tatranského duriča na FCI dňa 06.06.2024.

Na medzinárodnej výstave v Bratislave dňa 23.10. 2024 bolo predvedených 41 jedincov Tatranského duriča. Pri predvádzaní a posudzovaní jedincov bola prítomná aj členka vedeckej komisie FCI - MVDr. Veronika Chrpová z ČR, ktorá posúdila predvedený materiál a spracovala správu pre FCI o stave plemena. Plemeno bolo tiež predstavene verejnosti v záverečnom kruhu. V roku 2025 prebiehali konzultácie s vedeckou a štandardnou komisiou FCI, ako aj doplňanie materiálov podľa ich požiadaviek.

Po zaslaní stanovísk obidvoch komisií a doplnení materiálov v zmysle požiadaviek sekretariátu FCI bola žiadosť o predbežné medzinárodné uznanie Tatranského duriča predložená na rokovanie Prezídia FCI na zasadnutí dňa 11.02.2026.

Prezídium FCI na svojom zasadnutí dňa 11.02.2926 v Ríme žiadosť schválilo a Tatranského duriča zaradilo medzi predbežne medzinárodne uznané plemená.

Ing. Jozef Jursa CSc.